E CONF SERIES
International Conference on Educational Discoveries and Humanities
Hosted online from Moscow, Russia
Website: econfseries.com 16th May, 2025

SOTSIOLOGIK TARIXDA KO‘CHMANCHILIK FENOMENINING O‘RGANILISHI: YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR VA BAHOLASH MEZONLARI

Galiyev Salavat Vildanovich
GulDU doktoranti
galiyevsalavat@gmail.com

Alisher Abdumatov Axmatkulovich
GulDU o‘qituvchisi
abdumatovalisher@gmail.com

Rayimjonov Ismoiljon Xoshimjon o‘g‘li
GulDUo‘qituvchisi
ismoil90yil@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada ko‘chmanchilik (nomadizm) ijtimoiy tarixda alohida fenomen sifatida qaraladi. Unda sivilizatsion rivojlanishdagi ko‘chmanchilar o‘rning tarixiy baholanishi, metodologik yondashuvlar va zamonaviy tadqiqotlardagi asosiy muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotda Yevroosiyo dasht hududidagi ko‘chmanchi xalqlarning tarixiy dinamikasi ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy omillar asosida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: nomadizm, ko‘chmanchilik, sivilizatsiya, tarixiy baholash, ijtimoiytarix, metodologiya.

Аннотация

В данной статье кочевничество (номадизм) рассматривается как особое явление в социальной истории. Анализируется историческая оценка роли кочевых народов в цивилизационном развитии, методологические подходы и основные проблемы современных исследований. В исследовании освещается историческая динамика кочевых народов Евразийских степей с учетом социально-экономических и культурных факторов.

Ключевые слова: номадизм, кочевничество, цивилизация, историческая оценка, социальная история, методология

Abstract

This article explores nomadism as a distinct phenomenon in social history. It analyzes the historical assessment of nomadic peoples' role in civilizational development, methodological approaches, and key issues in modern research. The study highlights the historical dynamics of nomadic societies in the Eurasian steppe region based on socio-economic and cultural factors.

Keywords: nomadism, nomadic lifestyle, civilization, historical assessment, social history, methodology

Kirish

Koʻchmanchilik insoniyat tarixida qadimiy va murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida muhim oʻrin egallaydi. U faqat hayot tarzi emas, balki madaniyat, iqtisod, siyosat va geosiyosiy jarayonlarda ham faol subyekt boʻlgan. Bugungi kunga kelib, tarixshunoslikda koʻchmanchilar masalasiga nisbatan yondashuvlar xilma-xilligi kuzatilmoqda. Ayniqsa, ularrivojlanishning «pastroq bosqichi» sifatida emas, balki muqobil sivilizatsiyaviy model sifatida oʻrganilmoqda.

Koʻchmanchilikni baholashdagi metodologik muammolar. Koʻchmanchi jamiyatlarni oʻrganishda tarixshunoslikning klassik yondashuvlari (marxistik, sivilizatsion, evolyutsionist) yetarli boʻlmay qolgan. Ayniqsa, yozma manbalar cheklanganligi sababli, koʻchmanchilar tarixi asosan tashqi kuzatuvchilar – dehqonchilik madaniyatiga mansub mualliflar nigohi orqali aks ettirilgan. Bu esa stereotiplarga olib kelgan: ularni «yovvoyi», «barbar», «turgʻun» deb koʻrsatish hollari koʻp uchraydi.

Koʻchmanchilar sivilizatsiyasi va ijtimoiy tizimi. Maqolada koʻchmanchilar mustaqil sivilizatsiya sifatida koʻriladi. Ularning sotsial tuzilmasi harakatchan, egiluvchan va resurslarga moslasha oluvchi tizim sifatida baholanadi. Ularning ishlab chiqarish tizimi, harbiy tashkiloti va ekologik moslashuvchanligi tarixiyafzallik deb koʻriladi.Yangi yondashuvlar va baholash mezonlari. Zamonaviy

antropologik va tarixiy tadqiqotlar ko‘chmanchilikni «mobil jamiyat» sifatida qayta baholashga yo‘naltirmoqda. Nomadizmni endi faqat o‘tmishdagi bosqinchilar tarixi deb emas, balki barqaror ijtimoiy institutlarga ega bo‘lgan tizim sifatida ko‘rish taklif etilmoqda. Bu o‘zgarishlar turli fanlararo yondashuvlar (sotsiologiya, ekologiya, arxeologiya) orqali qo‘llab-quvvatlanmoqda.

Xulosa

Ko‘chmanchilik ijtimoiy tarixning murakkab va ko‘p qirrali fenomenidir. Tarixiy rivojlanishda uning roli faqat harbiy yoki halokatli kuch sifatida emas, balki alohida sivilizatsiyaviy model sifatida qayta baholanishi lozim. Tadqiqotlar ko‘rsatmoqdaki, ko‘chmanchi jamiyatlar insoniyat taraqqiyotining ajralmas qismi bo‘lgan, ularning o‘rganilishi esa faqat tarixni emas, balki hozirgi davr jamiyatlari dinamikasini ham chuqurroq tushunishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Троицкий Е.Ф. Социальная история номадизма: проблемы изучения и оценки исторического развития кочевий.
2. Кродар В.А. Кочевники и оседлые цивилизации Евразии.
3. Абдуматов, А. А. (2024). АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ИЛМИЙ МЕЪРОСИДА ТАРИХИЙ ТАФАККУР МАСАЛАСИ. Science and innovation, 3(Special Issue 6), 426-431.
4. BOSIMOVICH, T., & ALISHER, A. (2022). FROM THE HISTORY OF THE ANCIENT DEFENSE WALLS. International Journal of Intellectual Cultural Heritage, 2(5), 61-65.
5. Назаров, О., & Абдуматов, А. (2024). ҲАДИС ИЛМИ РИВОЖИДАГИ ОЛТИН ДАВР. Ilm-fan va ta'lim,(3 (18)).
6. MA’RUFOV, S. (2025). SIRDARYO VILOYATI HUDUDIDAGI MANZILGOHLARNING O ‘RTA ASRLARDAGI MODDIY MADANIYATI XUSUSIDA YANGICHA QARASHLAR. ACTA NUUz, 1(1.2. 1), 23-26.
7. Hakimova, S., &Galiyev, S. (2025). INGLIZ PARLAMENTING TARIXIY O ‘ZGARISHLARI. Решениесоциальныхпроблем в управлении и экономике, 4(4), 157-163.

8. Galiyev, S. (2024). O ‘ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA'LIM ASOSLARINING O ‘RNATILISHI VA RIVOJLANISHI. Journal of science-innovative research in Uzbekistan, 2(9), 70-74.
9. Галиев, С., Абдуматов, А., &Неъматов, Р. (2025). ГЕРОИ-ТАТАРЫ УЗБЕКИСТАНА, УЧАСТВОВАВШИЕ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ. Наука и инновации в системеобразования, 4(4), 35-39.
10.Yuldashevich, A. U., Akhmatkulovich, A. A., &Ugli, R. I. K. (2024). STRUGGLE FOR THE NEWLY FORMED ORENBURG-TASHKENT CARAVAN TRADE ROUTE OF THE BUKHARA EMIRATE AND THE KOKHAN KHANATE AT THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY, 5(12), 16-21.
11. Sherzod, M. (2025). The Social, Economic and Cultural Life of The Population of The Syrdarya Region in The Middle Ages. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY, 6(01), 4-7.
12. Bosimovich, T. B., & Jonibek, R. (2022). FROM THE HISTORY OF EARLY MEDIEVAL POTTERY CRAFT. World Bulletin of Social Sciences, 16, 86-87.
13. Xoshimjon o‘g’li, R. I., Isoqovich, A. A., & Ravshanovna, K. L. (2025, May). THE INNOVATIVE DIGITAL TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATION. In CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY (Vol. 1, No. 1, pp. 355-362).
14. Xoshimjon o‘g’li, R. I. (2024). 8.4 MOVAROUNNAHRGA ISLOM DININING KIRIB KELISHI VA UYG ‘ONISH DAVRINING BOSHLANISHI. Innovative technologies in construction Scientific Journal, 8(1), 12-15.
15. Мавлянов, У. Н., Райимжонов, И. Х., & Абдуалимова, З. М. (2025). ФРИДРИХ НИЦШЕ ВА МАДАНИЯТНИНГ ИРОДА АСОСИДАГИ ТАЛҚИНИ. Современные подходы и новые исследования в современной науке, 4(5), 91-98.
16. Туйчибоев, Б. (2022). Қоятош суратларини ўрганиш ва сақлашда рақамли технологияларнинг ўрни. Значение цифровых технологий в изучении истории Узбекистана, 1(01), 19-24.
17. Galiyev, S. (2024, September). O ‘ZBEKISTONDA IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALAR MAXSUS TA'LIMI. In CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD (Vol. 1, No. 8, pp. 110-114).